

STRESZCZENIE

Rozprawy doktorskiej pt. „Przestępstwo uporczywego nękania w polskim prawie karnym (analiza dogmatycznoprawna)”

Tematem niniejszej rozprawy doktorskiej jest dogmatycznoprawna analiza przestępstw uporczywego nękania na gruncie polskiego prawa karnego. Zagadnienie to należy uznać za zagadnienie dość obszerne, co pociąga za sobą konieczność uwzględnienia w czynionym wywodzie wielu rozmaitych zagadnień związanych m.in. z przepisami części ogólnej czy z zagadnieniami związanymi z sankcją za dopuszczenie się uporczywego nękania. Stąd też celem wyznaczenia głównych kierunków rozważań czynionych w rozprawie doktorskiej, dokonano wskazania pięciu następujących hipotez badawczych:

1. Przestępstwa uporczywego nękania są współtworzone przez przepisy części ogólnej k.k. Bez odniesienia art. 190a § 1 k.k. do przepisów części ogólnej k.k. analiza znamion tych przestępstw jest niepełna.
2. Art. 190a § 1 k.k. w obecnym brzmieniu jest nazbyt rozbudowany, co nie przekłada się na zapewnienie lepszej ochrony prawnokarnej pokrzywdzonemu.
3. Pomimo, iż nękanie zawiera w swoim brzmieniu konieczność wywołania skutku przez sprawcę, to jednak wskazanie znamion skutku wprost konieczne jest celem zapobiegnięcia sytuacji nadużywania stosowania art. 190a § 1 k.k.
4. Nękanie zawiera się w pojęciu znęcania, stąd też wystarczająca by była, zamiast wprowadzania art. 190a § 1 k.k., nowelizacja art. 207 k.k. poprzez rozszerzenie zakresu przedmiotu przestępstwa na każdą osobę i zmiana umiejscowienia tego przepisu w k.k.
5. Środki karnoprawnej reakcji przewidziane przez ustawodawcę pozwalają dość trafnie oddziaływać na sprawcę i zapewniać zadowalający poziom ochrony pokrzywdzonego przed dalszym nękaniami go ze strony sprawcy.

Rozprawa doktorska składa się z wprowadzenia, pięciu rozdziałów oraz podsumowania.

W rozdziale pierwszym omówiona zostaje kwestia pojęcia „*stalkingu*”, przy czym analiza ta przeprowadzona jest w oderwaniu od art. 190a § 1 k.k. i dotyczy wyłącznie rozumienia *stalkingu* jako pewnego zjawiska, nie zaś jako czynu zabronionego pod groźbą kary. Rozważania te przydadzą się w dalszej części tekstu do weryfikacji, czy ustawodawca w sposób należyty zidentyfikował to zjawisko, czemu dał wyraz w odpowiedniej konstrukcji art. 190a § 1 k.k.

W drugim rozdziale przedstawiana jest kwestia odpowiedzialności karnej sprawcy nękania na gruncie regulacji historycznych. Zakres analizy zostaje ograniczony czasowo do

1932 roku. Zatem omówione zostają regulacje k.k. z 1932 r., p.w., k.k. z 1969 r. oraz przebieg prac legislacyjnych nad art. 190a k.k.

Trzeci rozdział poświęcony jest analizie przestępstw z art. 190a § 1 k.k. W pierwszej kolejności przedstawione są rozważania wstępne odnoszące się do tego czym jest tekst prawny, jak należy go interpretować oraz jak należy pojmować pojęcie przestępstwa na gruncie prawa karnego materialnego. W części stanowiącej wprowadzenie metodologiczne dokonywana jest również faza porządkująca i faza rekonstrukcyjna wykładni art. 190a § 1 k.k. Następnie rozważania w tym rozdziale dotyczą uwag ogólnych związanych z analizowanym przepisem, znamionami podmiotu, znamionami przedmiotu przestępstwa, znamionami czasu i miejsca popełnienia przestępstwa, znamieniem czynności sprawczej, naruszeniem reguł ostrożności, znamion skutku oraz strony podmiotowej przestępstwa uporczywego nękania (z uwzględnieniem strony podmiotowej usiłowania oraz strony podmiotowej poszczególnych form popełnienia czynu zabronionego). Następnie omawiana jest kwestia możliwości popełnienia przestępstw uporczywego nękania we współsprawstwie, sprawstwie kierowniczym, sprawstwie polecającym, poprzez podżeganie oraz pomocnictwo. Analizie poddawana jest kwestia odnosząca się do tego, czy uporczywe nękanie może stanowić formę kierowania wykonaniem czynu zabronionego, polecenia, namowy czy sposobem udzielenia pomocy w popełnieniu czynu zabronionego. Poruszona też zostaje kwestia prowokacji do uporczywego nękania i możliwości prowokowania uporczywym nękaniami. Następne fragmenty dotyczą form stadialnych przygotowania i usiłowania. W przypadku usiłowania omawiana jest kwestia usiłowania udolnego, usiłowania nieudolnego i usiłowania nierealnego przestępstwa uporczywego nękania. W rozdziale tym przedstawiane jest też zagadnienie okoliczności wyłączających bezprawność czynu, czyli tzw. „kontratypów”. Rozważania dotyczą obrony koniecznej przed nękaniami i nękania jako sposobie obrony koniecznej, możliwości powołania się sprawcy nękania na stan wyższej konieczności, możliwości zastosowania przy omawianym przestępstwie kontratypu eksperymentu oraz dwóch tzw. „kontratypów pozaustawowych” – kontratypu zgody pokrzywdzonego i kontratypu działania w granicach uprawnień i obowiązków. Kolejnym elementem struktury przestępstwa jest społeczna szkodliwość czynu. Ze względu na charakter pracy rozważania dotyczą wyłącznie społecznej szkodliwości *in abstracto*. Dalsza część tego rozdziału dotyczy możliwości powołania się sprawcy nękania na okoliczności wyłączające winę. Zatem przedstawiana jest możliwość powołania się sprawcy nękania na: błąd co do okoliczności stanowiącej znamię typu czynu zabronionego, błąd co do znamienia uprzywilejowującego, błąd co do okoliczności wyłączającej bezprawność czynu, błąd co do okoliczności wyłączającej winę, błąd co do

bezprawności czynu zabronionego, niepoczytalność (w ramach tego zagadnienia zostaje zasygnalizowana kwestia tzw. „ograniczonej niepoczytalności”). Kolejnym zagadnieniem jest kwestia zbiegu przestępstw i zbiegu przepisów. W ramach tego zagadnienia omawiana jest kwestia zbiegu w obrębie art. 190a k.k., z innymi przepisami k.k. (z obszerniejszym omówieniem zbiegu z art. 207 k.k.) oraz przepisami k.w. (więcej uwagi w ramach tej kwestii zostaje poświęcone zbiegowi art. 190a § 1 k.k. z art. 107 k.w.). Ponadto analizuje się możliwość popełnienia uporczywego nękania w warunkach czynu ciągłego i ciągu przestępstw. Podsumowanie rozdziału trzeciego ma charakter dwuczęściowy. W pierwszej części kończy się wykładnię art. 190a § 1 k.k. poprzez przeprowadzenie fazy percepcyjnej wykładni tego przepisu. Kolejną część stanowi próbę ujęcia uporczywego nękania jako czynności konwencjonalnej doniosłej prawnokarnie. Wskazuje się następujące elementy tej czynności konwencjonalnej: substrat materialny, reguły sensu i sens przypisywany substratowi materialnemu.

W czwartym rozdziale poruszana zostaje kwestia kary, środków karnych (rozważania zostają ograniczone wyłącznie do środków karnych przywidzianych w art. 41a § 1 k.k.), przepadku, środków kompensacyjnych oraz środków zabezpieczających przewidzianych za naruszenie norm sankcjonowanych wysłowionych w art. 190a § 1 k.k. Prócz wymienienia katalogu środków karnoprawnej reakcji na uporczywe nękanie, poddaje się ocenie trafność ustanowienia takich, a nie innych środków oraz wskazuje się problemy związane z ich stosowaniem. Dalej porusza się kwestię czynnego żalu przy uporczywym nękanii. W ramach tego zagadnienia rozważa się możliwość powołania się przez sprawcę na: skuteczny czynny żal przy usiłowaniu i nieskuteczny czynny żal przy usiłowaniu oraz na skuteczny czynny żal współdziałającego i nieskuteczny czynny żal współdziałającego. Dalsze rozważania poświęcone są przedawnieniu karalności, przedawnieniu wykonania kary oraz zatarciu skazania za przestępstwa uporczywego nękania (omawia się zarówno zatarcie skazania *ipso iure* oraz zatarcie skazania z mocy postanowienia sądu). Ostatnim zagadnieniem rozdziału czwartego jest kwestia trybu ścigania przewidzianego dla przestępstw uporczywego nękania. Poddaje się analizie zasadność przewidzenia takiego trybu z uwzględnieniem regulacji przewidzianych w Konwencji stambulskiej.

Ostatni, piąty rozdział, stanowi analizę komparatystyczną. W rozdziale tym przedstawiane są regulacje odnoszące się do penalizacji nękania w Stanach Zjednoczonych Ameryki (na poziomie federalnym oraz regulacje stanowe stanów: Kalifornia, Minnesota oraz Dystryktu Kolumbii), Niemiec oraz Japonii. Rozważania te jednak nie stanowią wykładni, lecz są wyłącznie przedstawieniem brzmienia tekstu prawnego wraz z krótkim komentarzem

odnośnie tych przepisów. W podsumowaniu do tego rozdziału regulacje tychże trzech państw zostają porównane z polskim art. 190a § 1 k.k. Udziela się odpowiedzi na pytanie, czy zasadne jest przenoszenie pewnych elementów przedstawionych regulacji na grunt prawa polskiego.